

Р2В КРАУДЛЕНДІНГ ЯК МЕХАНІЗМ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗ- НЕСУ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню перспектив впровадження краудлендінгу як інноваційного способу перетворення заощаджень у інвестиційні ресурси для малого бізнесу. Авторами розглянуто переваги та недоліки функціонування сектору малого підприємництва, розкрито сутність краудфандінгу, краудлендінгу, Р2В кредитування, проаналізовано зарубіжний та вітчизняний досвід реалізації цих механізмів кредитування економіки.

Ключові слова: малий бізнес, заощадження, інвестиції, фінансові ресурси, краудфандінг, краудлендінг.

Постановка проблеми. Сектор малого бізнесу, як такий, спроможний стати пусковим механізмом ринкового господарства будь-якої країни; є джерелом демонополізації, подолання структурної недосконалості та диспропорційності економіки. Дрібні підприємства та індивідуальні підприємці забезпечують ВВП держави і, надаючи робочі місця, долають безробіття, підвищують платоспроможний попит населення; сприяють формуванню середнього класу у суспільстві.

Разом з цим, малий бізнес характеризується слабкою фінансовою базою, обмеженим матеріально-технічним потенціалом, що уповільнює їх розвиток та подальше функціонування та потребує відповідної підтримки з боку держави, недержавних фінансових інститутів. Бюджетний дефіцит та проблеми у банківському секторі обумовлюють необхідність пошуку альтернативних джерел фінансування сектору малого бізнесу у світі.

На даний час у зв'язку із поширенням інформаційних технологій перспективними джерелами фінансових ресурсів можуть стати такі онлайн механізми, як: краудфандінг, краудінвестінг, краудлендінг.

Аналіз останніх досліджень. Особливостям розвитку малого бізнесу присвятили свої наукові роботи такі вітчизняні вчені: Бажал Ю.М., Бурлан С.А., Геєць В.М., Гриценко А.А., Кузнєцова А.Я., Стадник В.В., Тарасенко Г.Д., Фісун А.О. та інші.

Враховуючи інноваційний характер краудлендінгу, як способу фінансування бізнесу, йому присвячена невелика кількість досліджень, зокрема таких вітчизняних вчених, як Рамський А.Ю., Кушнір С.О., Васильчук І.П., Піратовський Г.Л. та інші.

У зв'язку з цим, **метою даної статті** є оцінка перспектив впровадження та функціонування краудлендінгу як механізму кредитування малого бізнесу.

Виклад основного матеріалу. За оцінками експертів, за кількісними критеріями малий бізнес України відповідає рівню розвинутих країн, складаючи 85% загальної кількості підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності (при 90-99% у розвинутих країнах), а також 49,6 одиниць на 1 тис. населення (при 50-70 в розвинутих країнах).

Разом з цим, частка малого бізнесу у ВВП України складає 10%, в той час, як в розвинутих країнах цей показник сягає 50-60%; частка у зайнятості – біля 20% при 50-80% в європейських країнах та США. Вплив малого бізнесу на зовнішньоекономічну діяльність є також обмеженим, його частка в експорті складає лише 3-4% порівняно із іншими країнами світу, де частка малого та середнього бізнесу в експорті складає: 31% (США), 50% (ЄС), 50% (Китай), 56% (Тайвань) [5, с. 20].

Науковці виокремлюють такі переваги малого бізнесу, як: висока суспільна корисність [8, с. 38] (підвищення питомої ваги приватної власності, роздержавлення економіки, створення великою кількі-

стю малих підприємств умов вільної конкуренції; насичення ринку продукцією за доступними цінами; надання додаткових робочих місць); сприятливе для заснування та діяльності законодавство; раціональна організація [3, с. 21]; чутливість до змін ринкової кон'юнктури; чутливість до нових технологій, можливість швидкого втілення значної частини нових ідей, проєктів та створення нових зразків продукції; ринок збуту для великих підприємств; врахування індивідуального попиту конкретного споживача.

Негативними моментами функціонування малого підприємництва є повна відповідальність за зобов'язаннями всім належним майном; неможливість економії на масштабах; скромні технологічні можливості; низька продуктивність праці; невеликі обсяги фінансування, що обмежуються вартістю майна, що може бути надане у заставу.

Це унеможливує впровадження значних капіталоємних досягнень науки та техніки у виробництві, введення прогресивних форм та методів організації виробництва. При цьому, середній життєвий цикл малого бізнесу – 6 років, а існування від 1/3 до 1/2 всіх роздрібних магазинів (крихітних підприємств) припиняється протягом трьох років [10, с. 232–298].

У зв'язку із цим, у будь-якій розвиненій країні світу існують відповідні програми з інформаційної, організаційної, законодавчої, фінансової підтримки розвитку сектору малого бізнесу, які враховують сучасні досягнення науково-технічного прогресу.

Історично та економічно так склалося, що в Україні найбільш потужними фінансовими інститутами є комерційні банки, які трансформують заощадження домогосподарств (підприємств) в інвестиції, тобто перетворюють тимчасово вільні кошти у активи з метою отримання майбутнього доходу [7, с. 2].

Існують два методи перетворення заощаджень в інвестиції: прямий та опосередкований. Прямий метод передбачає переміщення коштів безпосередньо від інвесторів до позичальників, однак у такому випадку інвестори беруть на себе значну частину ризиків, а тому такий спосіб не є популярним. За опосередкованого методу зв'язок між інвесторами й позичальниками реалізується через ринок фінансових послуг (банки, інвестиційні, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди тощо).

Дефіцит інвестиційних ресурсів у країні призводить до фізичної та моральної зношеності основних засобів, технологічної відсталості виробничих процесів, зниження конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Коефіцієнт зносу основних засобів українських підприємств станом на 1 січня 2015 р. складає 86% [2].

Низький рівень трансформації внутрішніх заощаджень населення у інвестиційні ресурси, що спостерігається протягом останніх років, змушує країну здійснювати значні і дуже дорогі зовнішні запозичення.

Утворення неорганізованих заощаджень, тобто тих, що зберігаються безпосередньо у населення пояснюється природним відчуттям ризику можливих збитків, яке посилюється вкрай негативним досвідом, набутим через банкрутства банків, шахрайства фінансових структур тощо [12, с. 382].

Загроза інфляційного знецінення штовхає населення до перетворення заощаджень у речову форму або в іноземні валюти (доларах, євро), що негативно впливає на валютний курс.

Українські банки не мають можливостей кредитувати бізнес за доступними відсотковими ставками, в той же час населення немає довіри до банків. За результатами опитування, проведеного Українським центром економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова у березні 2015 р., близько 85% громадян не довіряють банкам [11].

Глибока фінансово-економічна криза 2014–2015 рр., каталізатором якої стала анексія Криму та розгортання воєнних дій на сході держави, стимулювала поширення кризових явищ у банківській системі. Населення відреагувало масовим зняттям своїх коштів з рахунків у банках і як наслідок загалом за 2014 рік банківська система України втратила майже третину депозитних вкладів [9, с. 3]. Фінансова незахищеність прямих інвестицій робить інвестування дуже ризикованим.

Одним з інноваційних способів фінансування бізнесу в останні роки став краудфандінг, сутність якого полягає у об'єднанні коштів великої кількості людей, використовуючи спеціально розроблені

інтернет-платформи. Той, хто хоче отримати фінансування, повинен зареєструватись на відповідній платформі та розмістити опис проекту за визначеними вимогами. У випадку, якщо за визначений термін ідея набирає необхідну суму, ця сума стає майже безкоштовним стартовим капіталом (окрім комісії за розміщення на платформі). Найбільша краудфандінгова платформа у світі це “Kickstarter”, заснована у 2009 р., а в Україні – це “Велика Ідея”, яка працює з 2008 р.

Характерною особливістю такого способу фінансування є соціальна, культурна чи екологічна спрямованість проектів, а тому в процесі реалізації такий проект скоріш за все не здатен генерувати позитивні грошові потоки. Фактично краудфандінг має багато спільного з благодійністю, адже передача коштів є безкоштовною, що зменшує кількість бажаючих та відповідні суми їх внесків. Такий спосіб фінансування не може значно збільшувати ВВП та сприяти підтримці малого та середнього бізнесу.

Розвиток краудфандінгу призвів до появи різних альтернативних способів залучення коштів, таких як краудінвестинг, відмінність якого в тому, що інвестори в якості заохочення отримують долю в акціонерному капіталі, а також рівноправне кредитування (peer-to-peer lending), коли одні фізичні особи кредитують інших без участі фінансових посередників.

Механізм акціонерного краудфандінгу найбільш привабливий для підприємств, яким необхідні невеликі інвестиції для запуску або розширення бізнесу, але при цьому вони не цікаві великим інвестиційним фондам. Незважаючи на те, що цей спосіб популярний в США, він має головний недолік для його застосування в Україні. Популярність акціонерного капіталу є низькою, а малий бізнес в Україні частіше утворюється у вигляді фізичної особи-підприємця (близько 82% суб'єктів господарювання) [2]. Також, виплата дивідендів в Україні є проблемним явищем, та і потенційні інвестори можуть не забажати з'язуватись надовго з конкретним бізнесом.

Тому, для України ефективним рішенням може стати використання такого способу трансформації заощаджень, як P2B (personal-to-business) lending або краудлендінг, як поєднання переваг краудфандінгу, краудінвестингу та рівноправного кредитування.

Краудлендінг – онлайн-процес кредитування фізичними особами інших фізичних осіб або організацій за допомогою спеціально створеного інтернет-ресурсу [6, с. 1]. Робота краудлендінгової платформи зачіпає цілий спектр різних організацій: банки, в яких знаходяться рахунки кредитора і позичальника, бюро кредитних історій для перевірки потенційних позичальників, колекторські агентства, страхові компанії, які страхують кредит для захисту прав інвесторів.

У деяких випадках майданчики також співпрацюють з фірмами, які здійснюють аналіз та оцінку кредитоспроможності позичальників в обмін на комісію від отриманих кредитів. Зазвичай цю функцію майданчики зберігають за собою. Комісійний дохід за обслуговування є ключовою статтею доходу платформи.

Таким чином, краудлендінгова платформа виступає в якості посередника між фізичними особами, які надають інвестиційний кредит, та підприємцями, які отримують кредит від фізичних осіб.

На створеній банком P2B платформі підприємці мають змогу детально описати свою ідею, а населення має змогу протягом визначеного терміну зробити свій кредитний внесок. У випадку, якщо ідея набирає необхідну суму, оформлюється кредит, який потім повертається з доходів, генерованих цим бізнесом. Якщо заявлену суму не зібрано, можна забрати свої кошти в повному обсязі або інвестувати їх в інший проект. Завдяки страхуванню, повернення кредиту є гарантованим. Найважчий кредитний рейтинг позичальників, який складається або самої платформою або зовнішніми експертами та перевіряється особистість позичальника і його документів з метою нівелювання ризику шахрайства.

Перевагами цього способу є:

- невелика сума позики, адже фінансування відбувається на принципах краудфандінгу;
- зменшення бюрократичних перепон, адже платформа бере на себе весь процес оформлення, який не потребує від людини кудись йти та стояти в черзі;

– можливість інвестування в будь-який момент часу та майже в будь-якому місці завдяки Інтернету;

– анонімність користувачів: мало які платформи розкривають реальні імена своїх кредиторів і інвесторів;

– відсутність потреби у безпосередньому зв'язку між кредитором і позичальником;

– можливість застосування цього способу для малого бізнесу.

Багато майданчиків пропонує вторинний ринок, що дозволяє інвесторам продавати боргові зобов'язання позичальників, тобто створюється такий собі дериватив, базовим активом якого є боргові зобов'язання позичальників.

P2B кредитування надає можливість диверсифікації портфеля кредитора, адже кредитор може самостійно на основі ключових параметрів (наприклад, ризикованість, прибутковість) вкладати свої гроші у різні проекти невеликими частинами, тим самим зменшуючи ризики. Для фізичної особи це може стати додатковим пасивним доходом. Більшість майданчиків взагалі не працює з простроченими боргами, а передає такі борги в сторонні колекторські агентства.

У світі такі майданчики тільки набирають популярності, найбільшими з них є Funding Circle, яка працює у США, Великобританії, Німеччині, Іспанії та Нідерландах з 2010 р., та має оборот кредитів більше ніж 2 млрд. станом на лютий 2016 р. В Росії відповідний проект був реалізований Альфа банком під назвою “Потік”, характерною особливістю якого є те, що банк самостійно обирає позичальників.

Ідея P2B кредитування була реалізована у квітні 2016 р. Приватбанком під назвою “Кредити українському бізнесу”. Відсоткова ставка – 25%, а кредити були застраховані в страховій компанії. За перший тиждень було зареєстровано понад 50 проектів малого бізнесу та інвестовано більше ніж 1 млн. грн [4].

В Україні існують як попит на доступні інвестиційні ресурси, так і потенціал для краудлендінгу у вигляді неорганізованих заощаджень, що є основою для розвитку краудлендінгу в Україні. Популяризація серед вітчизняних суб'єктів економічної діяльності та суспільства загалом щодо можливостей та переваг краудлендінгу, знайомство вітчизняних інвесторів з міжнародним досвідом, формування та розвиток вітчизняних краудлендінгових платформ сприятиме розвитку малого бізнесу та економіки України в цілому.

Висновки. Таким чином, одним із проблемним питань для України є залучення заощаджень населення, які знаходяться в неорганізованих формах, уповільнюючи розвиток економіки, зокрема сектор малого бізнесу. Важливим чинником, що суттєво впливає на рівень трансформації заощаджень, є розвиненість фінансових ринків, яка передбачає наявність привабливих альтернатив серед різноманітних інвестиційних продуктів.

Одним з таких інвестиційних продуктів може стати P2B кредитування бізнесу фізичними особами шляхом використання спеціалізованих Інтернет-платформ, що дозволить малому підприємству України реалізувати свої ідеї навіть при кризових явищах у банківській системі.

Звичайно, краудлендінг – це не панацея для бізнесу, але подібні інструменти надають великі можливості протестувати свою ідею і дізнатися, наскільки вона важлива і потрібна людям. Бар'єрами для впровадження в Україні є невисокий рівень довіри в суспільстві, а також часто справа в самих підприємцях, адже багато хто з них не розуміє, що важливо не лише згенерувати ідею, але й захопити, повести за собою, переконати інших в тому, що вона має право на життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев О.В. Аналіз впливу нової ставки ЄСВ на малий та середній бізнес в Україні / О.В. Андреев // Студентські наукові студії: молодіжний науковий журнал. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – Випуск 5(49). – 120 с.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua
3. Дмитриченко Л.И. Малый бизнес в системе предпринимательства: [монография] / Л.И. Дмитриченко, А.Н. Химченко. – Донецк: Каштан, 2005. – 180 с.

4. Електронна платформа “Кредити Українському бізнесу” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: kub.pb.ua
5. Конєва Т.А. Механізм впливу малого бізнесу на економічне зростання: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.01 / Т.А. Конєва; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2008. – 20 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
6. Огляд ринку онлайн-кредитування 2013 р. J'son & Partners Consulting [Електронний ресурс]. – Режим доступу: json.tv
7. Рамський А.Ю. Роль фінансових посередників у процесі мобілізації заощаджень домогосподарств та їх інвестування // Ефективна економіка. – 2014. – № 59
8. Реверчук С.К. Малий бізнес: методологія, теорія і практика / С.К. Реверчук. – Київ: ІЗМН, 1996. – 192 с.
9. Річний звіт за 2014 р. Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: bank.gov.ua
10. Самуэльсон П. Экономикс. / П. Самуэльсон // Хрестоматия по экономической теории / [сост. Е. Борисов]. – М. : Юристъ, 1997. – С. 232–298.
11. Соціальне опитування щодо довіри окремим соціальним інститутам Центру соціологічних досліджень ім. Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ucersp.org
12. Федосов В.М. Фінанси: підручник / В.М.Федосов, П.І. Юхименко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.

Андреев А. В., Жукова В. Е. P2B краудлендинг как механизм кредитования малого бизнеса. – Стаття.

Аннотация. Стаття посвящена исследованию перспектив внедрения краудлендинга как инновационного способа превращения сбережений в инвестиционные ресурсы для малого бизнеса. Авторами рассмотрены преимущества и недостатки функционирования сектора малого предпринимательства. Раскрыта сущность краудфандинга, краудлендингу, P2B кредитования, проанализирован зарубежный и отечественный опыт реализации этих механизмов кредитования экономики.

Ключевые слова: малый бизнес, сбережения, инвестиции, финансовые ресурсы, краудфандинг, краудлендинг.

Alexander V. Andreev, Victoria E. Zhukova. P2B Crowdlending as Mechanism of Lending of Small Business.

– Article.

Summary. The article investigates the prospects for introducing P2B crowdlending as an innovative method for converting savings into investment resources for small businesses. The authors examined the advantages and disadvantages of functioning of sector of small business. The essence of crowdfunding, crowdlending, P2B lending are disclosed; foreign and domestic experience in the implementation of economy crediting mechanisms is analyzed.

Keywords: P2B lending, savings, investment, small business.

УДК 338.46:613/614(477)

В.А. Бабенко,

старший викладач кафедри національної економіки,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
м. Одеса, Україна

ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ: КЛЮЧОВА ПРОБЛЕМА ТА ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ. ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація: В статті досліджується здоров'я нації як економічна категорія. Надано аналіз показників здоров'я населення України. На підставі чинників впливу на здоров'я громадян, визначених і Robbins, автор відмічає найважливішу роль способу життя і показує його недооцінку в суспільній свідомості. Автор підкреслює, що для вирішення зазначеної проблеми необхідні системні заходи державної політики.

Ключові слова: здоров'я, показники здоров'я населення, спосіб життя, державна політика.